

Eugène van der Heijden, Bekenaar in het verzet (2)

door Harry Putters

De identiteitsplicht gold altijd en overal en de Nederlandse kaarten waren zo geraffineerd ontworpen, dat ze nauwelijks konden worden nagemaakt. Wat een ijverige ambtenaren! Daarom werd de oplossing gezocht en gevonden in Belgische kaarten. Aanvankelijk werden die geleverd door Jean Krauss, de broer van Mary Krauss in Brussel. Toen bleek dat deze Jean Krauss er een soort winsthandeltje van wilde maken à raison van fl. 300,- per stuk en dan wel leverbaar voor vliegeniers en niet voor Joden, werden de contacten met dit contactadres in Brussel verbroken.

De jonge Eugène van der Heijden.

De in Hilvarenbeek gehuisveste marechaussees gebruikten korte tijd in beslag genomen identiteitskaarten van Belgische smokkelaars, maar die zagen er meestal uit als afgesleten vodjes. Niet bevredigend en niet overtuigend. In 1942 werd het idee om ze zelf te vervaardigen uitgevoerd. Twee broers van Jan Naaijkens, Alfons en Frans, hadden een drukkerij. Een Amsterdams cliché-bedrijf werd bereid gevonden met behulp van twee gave kaarten en een Brussels stadsstempel op 6 x de ware grootte een origineel te produceren.

In de nachtelijke uren tekende Jan Naaijkens het gevraagde stadsstempel met daarop St. Joris en de draak. In de nachtelijke uren, ja, omdat de tekenaar uiteraard niet wilde dat zijn ouders er op welke manier dan ook in betrokken zouden raken.

Korte tijd later waren er 500 exemplaren van deze 'Schakels naar de vrijheid' voorhanden, die vervolgens gebruikt werden tot aan de rampweek in november 1943. Waarschijnlijk was angst voor ontdekking er de oorzaak van dat jammer genoeg niet één van de kaarten tot na de oorlog de brandende kachel heeft overleefd. Inmiddels werd een nieuw contactadres in Brussel gevonden bij mevrouw Elise Chabot en haar dochter Lotti Ambach op het adres Rue Lejeune no 4.

Alphons Theissing

In juli 1942 maakte Eugène voor het eerst kennis met een wel heel uitzonderlijke verzetswerker, genaamd Alphons Theissing, alias Meneer Verhoef. Deze meneer vond dat Eugène erg geschikt om te opereren in het grensgebied bij Hilvarenbeek en in Vlaanderen, vanwege diens bekendheid met de Vlaamse taal en zijn contacten aldaar. Eugène zelf vond, dat hij daartoe als 't ware gepredestineerd was en beiden wisten dat de bossen van landgoed de Utrecht een goede mogelijkheid waren om ongezien de grens over te steken.

Een telegram van Theissing riep Eugène destijds naar Amsterdam. Aldaar dronken ze wat in het drijvende koffiehuis van de NZTM, tegenover het Centraal Station. (Het koffiehuis van de Trammaschappij is er nog steeds). Bij die gelegenheid doopte de heer Theissing Eugène vanwege zijn rode haar om tot meneer Vos en benadrukte de professionele noodzaak om altijd te opereren onder schuilnamen. Ook informeerde hij naar de wijze waarop Eugène en de zijnen hun vluchtelingenacties financierden.

Niet content met het ontwijkende antwoord van Eugène vertrok het tweetal per taxi naar het adres Prinsengracht 318. Boven de benedenramen naast de voordeur prijkte een brede band met in opvallende letters het opschrift: Oliemaatschappij Petonqua. Later bleek dat Theissing er al sinds 1937 de directeur van was. Theissing verbleef korte tijd in het pand 318 en schoof even later weer naast Eugène op de achterbank van de wachtende taxi. Hij overhandigde Eugène tien briefjes van fl.100,- met de woorden: "Als dit geld op is, dan hoor ik het wel."

Door deze transactie met het gigantische bedrag van fl.1000,- werd meneer Vos als 't ware op slag van amateur tot professional en het verruimde zijn mogelijkheden aanzienlijk.

'Monsieur Alphonse', als zodanig ook bekend bij Mary Krauss, bleek een man van de wereld met ruime zakelijke ervaring. Hij zette zich in voor de vlucht van Amsterdamse Joden uit Nieuw-Zuid en de Stationsbuurt; voor het merendeel uit de welgestelde milieus. Behalve Joden werden eveneens dikke gesloten briefpakketten en waarschijnlijk ook diamanten naar de vrije gebieden overgebracht. Alphons Theissing had niet alleen zo zijn fondsen, maar bleek daarnaast een scherpe blik te hebben voor de ware identiteit van de vluchtelingen.

Zo ontmaskerde hij een zogenaamde Nederlandse vliegenier, in werkelijkheid een infiltrant, vervoerde hem naar het vrije Frankrijk en liet hem voor de rest van de oorlog opbergen in een gevangenis bij Lyon. Hoe hij dit voor elkaar kreeg zou altijd een raadsel blijven voor de leden van de Beekse verzetsgroep, maar het behoedde hen wel voor een ernstige blunder.

Joodse vluchtelingen

In juli 1942 begonnen in Nederland de deportaties van de Joden. Hoewel het helpen van Franse krijgsgevangenen verboden was, en strafbaar, het helpen van Joden en afgesprongen geallieerde piloten was in de ogen van de Duitsers een helse misdaad, die met de dood werd bestraft. De eerste Joodse mensen die bij de familie Van der Heijden logeerden, Carel Citroen en ene Vigeveno, waren door hun jeugdige mannelijkheid enigszins opgewassen tegen het avontuurlijke vluchten door sloten, bossen en verboden grenzen.

De meeste joden echter waren doodsbang in de openbaarheid te verschijnen, hun Jodenster te verwijderen en te reizen met het openbaar vervoer. Dat laatste gold zeker ook voor de Joodse sigarettenboer van Alphons Theissing. Op diens verzoek zou deze sigarettenboer door Eugène in veiligheid worden gebracht.

De al vrij oude man dreef al jarenlang met z'n jongere vrouw en dochter een tabakswinkel in de Vijzelstraat, nabij het Carltonhotel. Vader Jos van der Heijden had het paspoort van de Joodse man opgehaald zodat een Brusselse identiteitskaart kon worden gemaakt. Hij had ook de datum afgesproken, waarop Eugène hem in Amsterdam zou komen ophalen. De zwakste en erg bange Joden werden namelijk vaak door Eugène in Amsterdam opgehaald. Andere Joden reisden zelfstandig met de trein naar Tilburg.

Toen Eugène de oude sigarettenboer in de Vijzelstraat had opgehaald liepen ze naar het Centraal Station. In een donker hoekje waagde de Joodse man het de Jodenster van zijn jasje te halen. Dat betekende het prijsgeven van zijn identiteit; vogelvrij worden... Het maakte hem paniekerig. Doodzenuwachtig legde hij de treinreis af naar Tilburg, en de bus naar Hilvarenbeek. De volgende dag bracht Eugène de oude man samen met een Franse krijgsgevangene naar het contactadres in Brussel. Daar veilig aangekomen kreeg de Joodse man pas te horen dat er een Franse krijgsgevangene met hen was meegereisd.

Op deze drukpers werden in de oorlog valse persoonsbewijzen gedrukt. De pers stond in een schuur achter het woonhuis van Jac. Naaijkens, drukker/uitgever van De Hilverbode, aan de Gelderstraat. Nu een bakkerij. Op de foto rechts zijn zoon Fons en links zijn zoon Frans. Met een leerling-drukker. De foto is voor de oorlog gemaakt.

Met de achtergebleven moeder en dochter in Amsterdam was afgesproken, dat ze over de afloop van de vlucht een brief zouden ontvangen. De volgende twee weken bleek het echter onmogelijk zo'n brief te sturen. Er kwam geen bevestigend bericht uit Brussel en de grenscontrole werd door de Duitsers zwaar verscherpt.

De ongerustheid van de overigens niet-Joodse vrouwen in Amsterdam groeide natuurlijk met de dag. Uiteindelijk besloten ze wanhopig zelf maar op onderzoek uit te gaan. De enige hen beschikbare informatie was hoe Eugène en zijn vader eruit zagen. Hun namen, schuilnamen of adressen kenden ze niet. Met behulp van een atlas gokten ze op de stad Tilburg, en als grensdorp Hilvarenbeek. Rond het middaguur stapten de dames uit de bus op de Markt (huidige Vrijthof), spraken een jongetje aan en beschreven hem het uiterlijk van Eugène en z'n vader.

"Een meneer met rood haar, oh, dat moet dan onze meester zijn", zei het jongetje en hij bracht beide dames tot bij de voordeur van de familie Van der Heijden. Wonderlijk toch...

Piloten en studenten

In de beginnende zomer van 1943 werden steeds meer bombardementsvluchten uitgevoerd vanuit Engeland naar Duitse doelen. Veel piloten en vliegtuigbemanningen moesten afspringen, nadat hun toestel door de Duitsers was geraakt en onbruikbaar geworden. In de eerste week van juni 1943 was de Canadees R.F.Conroy de eerste

gast van de familie Van der Heijden. Hij was van het riskante kaliber: geallieerde piloten.

Karst Smit (op 01-01-1943 overgeplaatst naar Baarle-Nassau) had – door dienst-rooster verhinderd – aan Eugène gevraagd om Conroy naar Brussel te brengen. Vader Van der Heijden en Eugène brachten de piloot veilig naar het contactadres. Nog maar goed en wel thuis aangekomen bleek dat er weer twee nieuwe gegadigden waren.

Vanuit allerlei plaatsen in Nederland kwamen er nu meldingen over geallieerde piloten, die geholpen moesten worden. Onmogelijk voor één gezin om ze allemaal op te vangen. Een onacceptabel risico. Een meer geschikte schuilplaats werd toen gevonden in het ingegraven verblijf van een groepje ondergedoken studenten van de Landbouwhogeschool Wageningen, gelegen in het landgoed De Utrecht te Esbeek.

De studenten waren: Dick Los en de vier Jannen: Jan de Koning, Jan Woltersen, Jan Oudemans en Jan van Dongen. Ze waren anti-Duits, hadden geweigerd als student de loyaliteitseed af te leggen. Met toestemming van de rentmeester van De Utrecht hadden ze nabij de boerderij van De Bruin de schuilhut ingericht.

Groenendaal

Theo Vogels, die toen op het landgoed Groenendaal woonde, was een van de helpers die eenmalig een viertal piloten vervoerde in zijn auto van Station Tilburg naar de schuilhut in Esbeek. Hij heeft later voor deze ene verzetsdaad de hoogste tol moeten betalen.

Eugène had inmiddels een baan gekregen als onderwijzer en kon alleen nog actief zijn in de weekends en de vakanties. Karst Smit vond in Willem Schmidt uit Zeist een hooggemotiveerde opvolger voor Eugène. De studenten bleken aanvankelijk zo enthousiast om te helpen bij de sluiproute van de grens tot het Belgische Weelde, dat Karst Smit ze moest intomen in de richting van meer zelfdiscipline en voorzichtigheid. Hij stelde ze voor om meer als opvangcentrum van vluchtelingen te functioneren en het overbrengen naar België over te laten aan anderen. De talenkennis van de studenten kwam wel weer uitstekend van pas en was een verademing voor de veelal Engelstalige gasten.

De hele zomer van 1943 ging het vluchtelingenwerk door. In oktober 1943 werd de ingegraven schuilplaats vanwege de invallende herfstkou vervangen door een met strobalen gecapitonneerd kippenhok bij de boerderij van de familie De Bruin (nabij de huidige Bockenrijder). Opnieuw werd een Duitse Wehrmachtofficier ontmaskerd als infiltrant. Deze zogenaamde Canadese vliegenier verbleef zeker een week in het verborgen verblijf van de studenten. Gaandeweg kregen ze steeds meer achterdocht naar de identiteit van de man. Jan Oudemans lichtte Eugène in.

Daarop kreeg de Duitse officier, net als alle andere vluchtelingen, een keurige identiteitskaart met pasfoto en werd door Karst Smit en collega op reis gezet. Dit keer ging de reis naar een andere bestemming dan het vertrouwde Brussel. Deze infiltrant ligt thans begraven op het Duitse oorlogskerkhof in Ysselstein.

De studenten, die gedurende de hele zomer en herfst van 1943 het pilotenwerk voortzetten, moesten korte tijd later een zware tol betalen voor de complete verdwijning van de infiltrant. Mogelijk heeft deze Duitse officier nog vóór zijn liquidatie informatie kunnen doorgeven.

DE RAMPWEEK

Zaterdag 13 t/m zaterdag 20 november 1943

Op 11 november 1943 stortte een Amerikaanse B-17 – bommenwerper neer bij Heusden. Zeven van de acht bemanningsleden hadden zich per parachute kunnen redden, onder hen de boordschutter Thomas Applewhite.

Op **zaterdag 13 november** werd Applewhite door helpers (Familie De Noo – Fons Raaijmakers) naar de *Jonge Hertog* in Oisterwijk gebracht. Eugène deed een beroep op zijn vriend Jan Naaijkens om de 22-jarige luitenant naar Hilvarenbeek te halen. Dat lukte wel, maar door pech met lekke banden moest de grootste afstand te voet worden afgelegd. Erg laat arriveerde men bij Huize Van der Heijden en nog later bracht marechaussee Albert Wisman de vliegenier naar de schuilhut. Daar waren op dat moment drie Jannen aanwezig: Jan de Koning, Jan Wolterson en Jan van Dongen. Dick Los verbleef in een ziekenzaaltje in Esbeek (vanwege keelontsteking) en Jan Oudemans wat verderop in het huis van Maillee.

Het woonhuis van de familie Van der Heijden aan de Diessenseweg.

Op zondag 14 november stond Eugène al vroeg bij de schuilhut, compleet met twee fietsen en twee aktetassen. Applewhite zou tijdens de reis naar België de rol spelen van secretaris van Eugène. Vlak voor hun vertrek kwam Wisman melden dat er alsnog een tweede vliegenier onderweg was; ene Nello Malavasi. Applewhite reageerde daarop blij verrast met de mededeling dat Malavasi zijn vriend was uit hetzelfde vliegtuig. Applewhite wilde graag samen reizen met Malavasi, maar op deze zondag 14 november kon er weer niet langer gewacht worden, vanwege het reisschema.

Eugène reisde succesvol met Applewhite naar Brussel en ontmoette daar ook Wim Schmidt. Afsproken werd dat Wim op maandag 15 november nog een keer naar Brussel zou gaan, ditmaal met Malavasi. Lotti Ambach, de dochter van gastvrouw Chabot in Brussel zou Malavasi dan die maandag op het perron opwachten. (Madame Chabot was contactadres 2 in Brussel). Applewhite's vlucht was het laatste succes. Op 11 januari 1944 stond hij in Gibraltar.

Op de middag van zondag 14 november kwamen Kars Smit en Albert Wisman met Malavasi bij het kippenhok. Ze vertelden de studenten dat Willem Schmidt 's avonds

bij hen zou overnachten om de volgende morgen heel vroeg met Malavasi naar Brussel te vertrekken. De studenten hadden Willem echter nog nooit gezien en wilden zo weinig mogelijk mensen deelgenoot maken van hun schuilhut. Karst Smit wist ze toch te overtuigen van de noodzaak en de logeerpartij ging door. Malavasi bleef die zondagavond slapen.

In de vooravond van zondag 14 november reisden Eugène en Wim samen vanuit Brussel naar Turnhout om naar huis te gaan. In Turnhout aangekomen bleek door vervoersproblemen dat de laatste tram naar Weelde al was vertrokken. Daarop besloot het tweetal de resterende 20 km. te voet af te leggen. Tijd genoeg dus om te bespreken wat ze zouden doen “als dit hele bedrijf een keer compleet zou foutlopen”. Beiden spraken de verwachting uit dat het inderdaad een keertje fout zou lopen en dat ze dan niet bestand zouden zijn tegen de harde verhoormethoden van de Duitsers. Al voortstappend in de avond en nacht kwamen ze uit bij de oplossing om bij bezwarend verhoor de naam vrij te geven van een volstrekt onschuldige Bekenaar.

Bij diens arrestatie zouden alle betrokken verzetsmensen wel begrijpen dat het zwaar fout zat en dat men zich in veiligheid moest brengen. Helaas maakten ze de gedachtelijn niet af door gewoon een signaalnaam in te vullen. Om twee uur in de nacht arriveerde het tweetal eindelijk bij de schuilhut, waar Malavasi in het stro lag te slapen. De volgende morgen, maandag, zou hij voor een enkele reis Brussel aan de beurt zijn. Eugène en Wim Schmidt namen afscheid van elkaar. Ze beseften daarbij niet dat dit een afscheid voor altijd zou blijken te zijn.

Op maandagochtend 15 november ging Wim Schmidt – zoals afgesproken – met Malavasi op stap. Bij aankomst in Turnhout, verrast door een zware regenbui, ging het tweetal een restaurant binnen om te schuilen. Helaas, het wemelde er van de Duitsers. Het Italiaanse uiterlijk van Malavasi wekte grote argwaan en na een confrontatie volgde arrestatie. Volgens Malavasi was er verraad in het spel. Na de arrestatie dwong een Duitser in burgerkleding de twee arrestanten hun voorgenomen reis volgens plan af te maken en zo arriveerde het gezelschap op het afgesproken tijdstip op het perron in Brussel. Daar stond Lotti Ambach hen keurig op tijd op te wachten. Ze vertelde later nog gedacht te hebben: ‘Wat is die ene piloot een kleine man’. Toch begroette ze het drietal mannen met een opgewekt: “*Hello, how do you do?*” De Duitse begeleider begreep hoe het in elkaar stak en arrestaties volgden. De moeder Elise Chabot, de dochter Charlotte Ambach, haar zus, broer en schoonbroer werden opgepakt.

Op dinsdagochtend 16 november werd Eugène op school gebeld door zusje Lisette: “Eugène, de Duitsers hebben Piet van Geel gearresteerd”. Eveneens op 16 november hoorde Karst Smit in Brussel van de arrestaties bij de familie Chabot (de moeder van Lotti Ambach) en ook van die van een Nederlander (W. Schmidt). Op woensdag 17 november ontmoetten Eugène en Karst Smit elkaar. Ze pasten de stukjes van de puzzel in elkaar en stelden vast dat de situatie zeer ernstig was geworden. Ze waarschuwden iedereen, bleven overdag hun werk doen en sliepen 's nachts elders.

Op woensdag 17 november ging Albert Wisman naar Het Kippenhok en zei tegen de studenten: “De bom is gebarsten, jullie moeten snel vluchten.” De studenten besloten toch te wachten tot de volgende morgen.

Op donderdag 18 november stond Jan Wolterson zeer vroeg op en hij ging per fiets naar Tilburg en vervolgens naar huis. Hij dook onder in Haarlem. Jan de Koning wilde zijn vriend Jan Oudemans waarschuwen, die zich nog steeds bij Maillée bevond. Een Duits arrestatieteam was daar al aanwezig. Jan Oudemans probeerde nog een dagboek met namen en rangen van geholpen vliegeniers te laten verdwijnen in de buiten-wc. Hij moest het er weer uithalen en de Koning en Oudemans werden gearresteerd. Dick Los was ziek in Esbeek-dorp; hij ontsprong de dans. Jan van Dongen wist dit keer te ontsnappen; hij zou later in Biest-Houtakker worden vermoord.

In de nacht van **vrijdag op zaterdag (19 en 20 november)** kwam de verwachte inval in het ouderlijk huis van de familie Van der Heijden. De broers van Eugène plus een logé werden meegenomen naar de schuilhut in Esbeek. Toen bleek dat 'der Eugen' er niet bij was werden alle arrestanten later op de dag weer vrijgelaten.

Marcel van der Heijden

Tegelijk met Wim Schmidt zijn Oudemans en De Koning voor een Brussels 'Kriegsgericht' ter dood veroordeeld. Op dinsdag 16 november werd eveneens de 20-jarige Jeanne Willems, dochter van een Belgische boer gearresteerd. Ze woonde op korte afstand van de illegale grensovergang langs de zandweg naar Weelde en functioneerde als doorgeefluik van post van en naar Brussel. Eenmalig liet ze een vluchteling (piloot) op haar adres overnachten.

Het naderende einde

In januari 1944 ondernam vader Van der Heijden – na alles wat er al gebeurd was – toch nog een poging om de Amsterdamse Joodse Mevrouw Polak met haar kind over de grens in België te krijgen. Onder andere om deze verzetsdaad werd hij op 11 januari 1944 gearresteerd. In januari 1944 werden ook Marcel en de jongste zoon Sjef verrast door Duitsers in de school aan de Varkensmarkt. Er volgde een handgemeen op het pleintje van de Varkensmarkt, waarbij Sjef zijn oudere broer Marcel furieus verdedigde en daarbij een Duitser ernstig verwondde aan een oog.

Marcel verloor tijdens de worsteling z'n bril. Hij werd wel gearresteerd. Sjef wist nog te ontkomen door zich te verstoppen in het sigarenfabriekje van Frans Putters onder een berg gefermenteerde tabak.

Na verraad door de zeer beruchte NSB-agent Gerrits uit Tilburg werden Staf en Willy opgepakt. Daarbij wist Willy nog te ontkomen.

De familie Jannink (in Enschede), de vader en broers van Eugène zaten tegelijkertijd in de zogenaamde 'Scheveningenvleugel' van de gevangenis in Haaren, voordat ze naar Duitse concentratiekampen werden overgebracht. Voor Eugène begon een onderduikperiode in Wanrooij tot september 1944. Z'n vriend en helper Jan Naaijkens koos ervoor onder te duiken, daar waar zich een menigte aan mensen bevond, in Amsterdam. Hij verbleef er onder andere in de atelierwoning van Jan Tebben en maakte daarnaast gebruik van wisseladressen, tot aan de bevrijding van Hilvarenbeek.

Lotti Ambach uit Brussel en Jeanne Willems kwamen terecht in een vrouwengevangenis ergens in Zuid-Beieren. In april 1945 werden ze daar bevrijd door de Amerikanen. Ze hadden de tegenwoordigheid van geest om direct na hun vrijlating op zoek te gaan naar hun gegevens in de gevangenisadministratie. Ze vonden een exemplaar met de gegevens van de 9 gearresteerde mensen uit de onderhavige verzetskern, gedateerd op 7 maart 1944 en 'gründlich' compleet met personalia, opsomming van strafbare feiten en uitgesproken vonnissen.

Concentratiekamp Mauthausen, na de bevrijding in 1945. De Brusselse mademoiselle Krauss, schakel in de ontsnappingsroute, overleefde het kamp.

Tot welke prijs?

- Voor de moeder van Eugène en de zusjes Lisette en Elly brak een verdrietige, akelige tijd aan van frequente nachtelijke huiszoekingen. Tenslotte werden ze uit hun huis gezet en vonden ze onderdak bij de familie Smolders aan de Diessenseweg.

- De vader van Eugène, Jos van der Heijden is erg waarschijnlijk omgekomen in het concentratiekamp Bergen-Belsen.

- Eugène 's broers, Gustave(Staf) en Marcel zaten waarschijnlijk in het kamp Neuengamme (bij Hamburg). Naar de woorden van Eugène – in het interview met Tom Weerheim op 14 augustus 1996 te Maastricht – zijn deze twee broers op oude schepen gezet richting de Oostzee. Op 3 mei 1945 werden ze op tragische wijze door geallieerde vliegtuigen gebombardeerd, notabene door de jongens, die zichzelf gedurende de oorlog trachtten te redden.

- De jongste zoon Sjef werd begin januari 1944 in Tilburg gearresteerd. Twee Nederlandse SD-ers hadden hem geschaduwd. Op het politiebureau aan de Zwijsenstraat werd hij ondervraagd door de beruchte Gerrits. Een dag later hoorde Sjef dat zijn broer Gustaaf naast hem in de cel zat. Weer een dag later nam hij afscheid van zijn broer Staf, niet beseffend dat dit voor het laatst zou zijn. Zelf werd hij toen vrijgelaten.

Na diverse onderduikadressen en arrestaties haalde hij levend het einde van de oorlog. Tijdens verhoren werd hij wel dusdanig toegenakeld dat hij er blijvend letsel aan overhield. Recent is de 83-jarige Sjef, die de laatste jaren met Hanne in Meerle bij Hoogstraten woonde, overleden. Meerle was de plaats waar zijn moeder vandaan kwam.

- De hoofdpleger Wim Schmidt heeft tijdens de vreselijke verhoren waarschijnlijk eerst de naam van Piet van Geel vrijgegeven; toch nog bij wijze van waarschuwing. Pas op de vijfde dag na zijn arrestatie gaf hij de overige namen. Op listige wijze wist Karst Smit een zogenaamde verloofde bij Wim Schmidt op visite te krijgen. Die zag tot haar ontzetting hoe Schmidt was toegenakeld. Later zei ze heel kort daarover: "Nou, hij zag zwart....."

Uit de eerder genoemde Duitse administratie werd duidelijk dat Wim Schmidt betrokken was bij het overbrengen naar België van maar liefst 21 piloten in 5 weken tijd. Hij werd ter dood veroordeeld en heeft de oorlog niet overleefd.

- Jan Oudemans en Jan de Koning werden voor een aanmerkelijk aandeel in het vluchtelingenwerk op 5 januari 1945 ter dood gebracht.

- Theo Vogels was gevangen gezet in het Duitse Siegburg. Hij werd begin mei 1945 door de Amerikanen bevrijd, maar stierf een dag later aan de geleden ontberingen.

- Piet van Geel overleefde het concentratiekamp en kon terugkeren naar Hilvarenbeek.

- Jeanne Willems werd 'slechts' veroordeeld tot 10 jaar 'Zuchthaus', omdat ze als boerendochter een beperkt gezichtsveld zou hebben. Ze overleefde de oorlog.

- Lotti Ambach werd 'slechts' veroordeeld tot 3 jaar 'Gefängnisstraf', omdat haar moeder hoofdverantwoordelijk was. Via dit tweede contactadres in Brussel werden wel alleen al 24 piloten doorgesluisd.

- Jean Weidner, de chef van de Dutch-Paris-line, redde samen met zijn helpers een duizendtal Joden. Hij werd meer dan eens gearresteerd maar overleefde de oorlog. Hij stierf later in Californië aan hartfalen.

- Alphons Theissing werd begin 1943 gearresteerd nabij de Zwitserse grens, waarschijnlijk door de Franse politie. Na de oorlog is hij gezond en wel weer opgedoken.

- Mademoiselle Krauss heeft via de kampen *Ravensbrück* en *Mauthausen* toch de oorlog overleefd. Gehuwd met een Engelsman is ze naar Zuid-Afrika geëmigreerd. Daar is ze in 1993 overleden.

- Karst Smit werd weliswaar in Parijs gearresteerd maar wist op wonderbaarlijke wijze te ontsnappen en overleefde de oorlog.

- Eugène van der Heijden was na de onderduikperiode in Wanrooij de eerste gemeentesecretaris van Hilvarenbeek. Als zodanig was hij de directe assistent

van de eerste burgemeester na de oorlog: Cees van Meel. Eugène verdiende later de kost als leraar Nederlands en hij trouwde met Toosje Mandos. Uit dit huwelijk werden 3 dochters en 1 zoon geboren: Hildegard, Odilia, Reinhilde en Staf-Marcel.

Als erkenning voor zijn aandeel in het vluchtelingenwerk ontving hij een aantal onderscheidingen, waaronder de Joodse 'Yad Vashem'.

De laatste jaren van zijn leven woonde Eugène te Maastricht. Hij werd 83 jaar oud en werd naar zijn wens begraven te Hilvarenbeek, de plaats waar zeer vele emotionele gebeurtenissen tijdens zijn leven hadden plaatsgevonden.

Netwerk van de verzetskern Smit – Van der Heijden

- Hilvarenbeek: Marechaussees: Karst Smit, Poesiat, Dave Jonkers, Huub Meeuwisse, Wisman, Kees Keurhorst.
Studenten: Wim Schmidt, Jan Oudemans, Jan de Koning, Theo Vogels.
Medewerkers/helpers: Jan Naaijkens, Cees van Meel, familie Putters, familie Wolfs-Hesselmans, fam. Van Rijn-Hesselmans, familie De Bruijn (de Bockenreijder)
- Staphorst: Harm van Oosten.
- Meppel: Jan Boldewijn, Peter van den Hurk.
- Enschede: Echtpaar Jannink, Bruins, Brasz, ene Arie uit Hoogeveen.
- Vught en midden-Limburg: Fons Raaijmakers.
- Brussel: Benno Nijkerk. Wisbrunn. (Paleisstraat)
Mary Krauss en Jean Krauss. (Rue Vanderstichelen)
Madame Chabot en Lotti Ambach (Rue Lejeune no 4.)
De Meneer Verhoef alias Alphons Theissing.
- Amsterdam: Alphons Theissing. Mevr. Poel.
- Goirle: Piet van de Pol, familie Verkerk, opperwachtmeester Van Broekhoven
- Poppel: Ida Verhoeven.
- Ravels: Jeanne Willems.

Geraadpleegde bronnen:

1. 'Memoriaal '40 – '45' door Eugène van der Heijden.
2. 'Hilvarenbeek 1940 – 1945' door Kees van Kemenade. Uitgeverij de Kempen, Hapert.
3. 'Na 60 jaar nog als de dag van gisteren' Huub Meeuwisse. (Heemkunde Esbeek)
4. 'Survivors of the Shoah'. Interview van Eugène van der Heijden door Tom Wehrheim en Willem Poldermans op 14 augustus 1996 gehouden te Maastricht. (CD met verhalen door Eugène van der Heijden.)
5. 'Jan Naaijkens. Een leven in Brabant' door Theo Schouw.
6. Communicatie met Hildegard van der Heijden (dochter van Eugène) en Ida Simons, (verloofde van Marcel)
7. 'Flee the Captor' Herbert Ford. Nederlandse vertaling: 'Vlucht naar de vrijheid'. het Wereldvenster, Baarn 1967. Over het vluchtelingenwerk van Jean Weidner.
8. Escapelines, Bruce Bolinger (website).